

УДК 82-312.6:7.071.1(045)

Цитування:

Микуланинець Л. М. Синергія автора, героя й реципієнта в життєписі митця. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 1. С. 154-158.

Mikulanynets L. (2022). The synergy of the author, main character, and recipient in the artist's biography. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 1, 154-158 [in Ukrainian].

Микуланинець Леся Михайлівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
музичної освіти
Мукачівського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6346-6532>
l.mikulaninets@gmail.com

СИНЕРГІЯ АВТОРА, ГЕРОЯ Й РЕЦИПІЄНТА В ЖИТТЄПИСІ МИТЦЯ

Мета роботи – виявити особливості синергії біографа, митця й реципієнта при конструюванні та побутуванні життєпису креативної персони. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні низки підходів: аналітичного – осмислюючи літературу за темою студії; міждисциплінарного – здобуваючи нові знання; системного – комплексно опановуючи заявлену квестію; біографічного – аналізуючи багатоманітні виміри існування метра; культурологічного – усвідомлюючи зв'язки суспільних, духовних явищ; герменевтичного – інтерпретуючи зміст хронік; теоретичного узагальнення – підводячи підсумки праці й ін. **Наукова новизна** – вперше у вітчизняній гуманітаристиці розкрито життєпис майстра як взаємодію автора, героя, адресата. **Висновки.** Біографія митця – унікальний феномен, котрий демонструє індивідуальну історію, здобутки, цивілізаційну роль непересічної особистості. Її конструювання – складний механізм, що потребує залучення значного корпусу джерельного, фактологічного матеріалу, розмаїтих поглядів, стратегій гуманітаристики задля експлікації, презентації об'єктивного образу маестро. Творення літопису вимагає синергії дослідника, героя, реципієнта. Їх монолог, діалог, полілог вибудовується із врахуванням авторсько-адресатної парадигми жанру. Між ними утворюються продуктивні суб'єктні відносини, які призводять до опанування буття, соціокультурної місії креативної персони. Кожна ланка цього процесу самостійна, проте перший серед рівних – науковець, який організовує добір, спосіб подачі даних, відновлює облік, здійснює текстову презентацію. Персонаж хронік – найбільш стабільна категорія вказаної системи. Він побутує у позачасовому континуумі, спілкується із публікою через власні опуси, однак сприйняти його практику можливо тільки засобом онтологічного тлумачення, імплементованого вченим і реципієнтом. Останній розкодує великий пласт відомостей згідно власного світогляду, актуалізовує надбання метра в сьогоденні. Завдяки плідній співдії визначеної тріади біографія передає численний об'єм духовної інформації, реставрує постать майстра, сприяє комунікації з поціновувачами таланту різних епох.

Ключові слова: біографія митця, автор, персонаж, реципієнт.

Mykulanynets Lesya, Ph.D. in Arts, Associate Professor of the Theory and Methods of Music Education Department, Mukachevo State University

The synergy of the author, main character, and recipient in the artist's biography

The purpose of the article is to reveal the specifics of the biographer, artist, and recipient's synergy in the creative personality's biography construction and existence. **The research methodology** lies in implementing a range of approaches: analytical, i. e. via considering the references on the study issue; interdisciplinary, i. e. via obtaining new knowledge; systemic, i. e. via the complex grasp of the distinguished question; biographical, i. e. via analyzing multiple domains of the master's existence; cultural studies, i. e. via realizing the links between social and mental phenomena; hermeneutic, i. e. via interpreting the chronicles content; theoretic generalization, i. e. via suggesting the research results, and some others. **The scientific novelty** refers to the fact that for the first time ever in the national humanitarian study the master's biography is being revealed as the interaction of an author, main character, and addressee. **Conclusions.** The artist's biography is a unique phenomenon demonstrating the individual history, progress, and civilization role of an outstanding personality. Its construction is a complex mechanism requiring the involvement of a considerable framework of references and factual materials, various views, humanitarian strategies for explications, and presenting an objective image of the master. The chronicle creation demands the synergy of the researcher, main character, and recipient, their mission being equivalent. Monologues, dialogues, and polylogues are being built in accordance with the author and addressee's genre paradigm. There occur productive subject relations between them

leading up to the grasp of the existence, as well as the creative personality's socio-cultural mission. Each stage of this process is autonomous; nevertheless, the outstanding one among the equals is the scholar arranging the selection and the way of supplying the master's data, renewing the accounting, and accomplishing the text presentation. The chronicles' character is the most consistent category of the aforementioned system. It exists within the timeless continuum and interacts with the public through personal opuses; however, its practical comprehension is possible only by ontological interpretation means being implemented by the scholar and recipient. The latter decodes a large layer of data in accordance with individual outlook and activates the master's heritage within the domain of nowadays. Due to the productive mutual interaction of the abovementioned trinity, biography transfers a great volume of mental information, restores the master's profile, and contributes to communication with the talented connoisseurs of various epochs.

Key words: the artist's biography; the author; a character; the recipient.

Актуальність теми дослідження. Сучасна гуманітаристика одним із перспективних напрямів, спроможних досягнути антропологічні виклики, проголосила біографістику. Вона стала своєрідним символом ХХІ століття, універсальною категорією, здатною втілити ідеали нинішньої доби. Інформаційний простір сьогодення наповнений значним об'ємом життєписних програм, статей, доповідей, що прагнуть розкрити різноманітні аспекти буття креативної персони, зрозуміти секрет успіху, усвідомити роль у цивілізаційному поступі людства. Особиста історія майстра все частіше інтерпретується не тільки відображенням його внутрішніх інтенцій, але й соціокультурних процесів певної епохи.

Суспільна значущість літопису сприяла активному зверненню дослідників до персонологічних проблем. Вчені аналізують концепт біографії (І. Голубович, Л. Микуланинець, В. Онопрієнко, О. Попович та ін.), типи хронік (В. Левченко, С. Ляшко, В. Марінеско, С. Тишко та ін.), їх багатогранні прояви у науковому знанні (І. Голубович, О. Бугаєва, Т. Лях, В. Менжулін, О. Онуфрієнко та ін.), виявляють вплив визначних діячів на духовний прогрес країни (В. Бондарчук, У. Граб, Л. Кияновська, М. Копиця, О. Коменда та ін.). Актуальні роботи, які опановують сутність й роль автора зазначеного жанру (Т. Артеменко, Г. Казанцева, Ю. Міркіна, С. Смірнов та ін.) тексту, текстуальності (Ю. Дунаєва, А. Ніколаєва, К. Черемних та ін.).

Побудова адекватного образу героя біографії великою мірою залежить від творця жанру, а також реципієнта, котрий експлікує наявні відомості, зчитує змісти, розшифровує коди, закладені в описі. Продуктивна співдія науковця, дійової особи (через факти існування, власні напрацювання, громадську роль й т.д.), публіки може сформувати достеменний облік метра. Цінність вказаної квестії викликає необхідність вивчення шляхів

співдружності наведених суб'єктів, що і стало першочерговим завданням цієї публікації.

Наукова новизна – вперше у вітчизняній гуманітаристиці розкрито феномен біографії майстра як взаємодію автора, героя й адресата.

Мета дослідження – виявити особливості синергії біографа, митця й реципієнта при конструюванні та побутуванні життєпису креативної персони.

Виклад основного матеріалу дослідження. У різні епохи творча особистість виконувала місію глашатая провідних соціокультурних ідеалів, утопій. Її практика відгукувалася на значущі історичні події, віддзеркалювала світогляд конкретної доби, відповідала філософським запитам ери. Вагома роль маестро збуджувала винятковий інтерес до його літопису. Тому в європейській цивілізації вже з часів античності спостерігаємо появу біографій, де видатні мудреці «малювали» портрет майстра для вічності. Протягом еволюції людства жанр трансформовувався, набував нових рис, однак сталим залишалося прагнення об'єктивно втілити буття неординарної постаті. Цю проблематику переважно вирішував автор хронік, який усвідомлювався транслятором онтологічної парадигми метра.

Постмодернізм піддав перегляду майже всі сфери діяльності homo sapiens. Помітних змін зазнала гуманітаристика, оскільки ключовими для неї є антропологічні квестії, що активно обговорювалися у вказаний період. Біографія маестро гостро відчула вплив різних прогресивних концепцій, вони відобразилися на її сенсі, структурі, призначенні.

Видатний філософ, літературознавець, культуролог ХХ століття М. Бахтін запропонував самобутнє тлумачення функцій творця, персонажів опусу. Він розширив діалог між письменником й героями, ввів до мистецького контактування ще одну ланку – читача. Ядро теорії мислителя – свідомість автора не визначає зміст тексту, а співпрацює з дійовою особою і реципієнтом. Ця позиція актуальна нашій розвідці. Оскільки життєпис

виражається в певній літературній формі, то вчений, проєктуючи його, словесно викладає наявну інформацію про креативну постать суголосно власній буттєвій і науковій стратегії. Суб'єкт цього жанру при розшифровці вербального матеріалу отримує трактування, відповідно аксіологічної сфери того, хто студіює індивідуальну історію. Від здатності (готовності, бажання) публіки сприйняти відомості залежить якість, семантичне поле хронік знаної людини.

Конструювання біографії – складний процес, котрий включає багатоманітний комплекс онтологічних чинників. Тому перед дослідником постає значна кількість завдань, пов'язаних з висвітленням існування майстра, виявленням його самотності. І тут мало оперувати фактами, документами, спогадами сучасників. Об'єктивний виклад життєвого шляху змушує діяти на перетині різноманітних знань гуманітаристики: психології, філології, соціології, культурології та ін. Залучаючи міждисциплінарний підхід, об'ємний корпус філантропічних даних можливо наблизитися до окреслення портрету метра.

Усвідомлення хронік супроводжується їх текстуальним вираженням, що потребує філософської експлікації явищ, подій, чітку направленість оповіді конкретному адресату з метою досягнення комунікативної цілі. Словесний опис також демонструє креативні здібності автора, здатність сприймати, аналізувати надбання персони, відзеркалювати інтимні сторони, проявляти етичність, повагу, направляти вектор її існування до безсмертя.

Біограф – своєрідний реконструктор: відновлює минуле, визначає основні змістові характеристики хронік; постає керівником, регулятором вербального матеріалу; реставрує індивідуальність, репрезентує «Я» концепцію, транслює її в цивілізаційний простір. Для цього він інтерпретує й поціновує доробок митця, виступає критиком. Тлумачення життєтворчості можливе лише при наявності вченого, котрий осмислює ество героя, відкриває реципієнту перспективу зчитати його онтологічну концепцію. Автор виконує місію деміурга, здійснює маніфестацію людського існування загалом і окремої особистості, зокрема.

Літопис дає осягнення світогляду науковця, який студіює побутування майстра, відповідно власних філософських координат. Дослідник виставляє акценти та означає точки перетину суб'єктивного буття, через нього відбувається усвідомлення екзистенційно-

феноменологічних аспектів історії homo sapiens.

Герой – центральний у такому жанрі. Його сутність, матеріальні прояви дають імпульс пізнавально-творчій діяльності оповідача. Зрозуміло, що до початку XXI століття персонажем мистецтвознавчої біографії була унікальна персона, котра залишила помітний відбиток на поступі етносу, нації, країни. Її доля – цивілізаційна вертикаль, де сконцентрований досвід поколінь. Вона укорінена в традиціях, одночасно прокладає нові шляхи еволюції.

Вивчення хронік важливе не тільки задля опанування досвіду одиничного суб'єкта, а метою є продуктивне освоєння, використання з ціллю вирішення антропологічних викликів, поставлених перед суспільством. Ця обставина вимагає ретельної опіки психічної сфери метра, міжособистісних зв'язків, котрі знаходять художній вияв. Часто митець основні віхи існування опосередковано втілює в доробку, тоді його студіювання потребує залучення біографічного методу.

Якщо літопис конструюється при житті майстра, він безпосередньо бере участь у цьому процесі, корегує композицію, уточнює відомості (або навпаки, просить їх не вводити), направляє стратегію вченого. Це, з одного боку, полегшує завдання, адже в автора є об'єктивне джерело первинної інформації про предмет аналізу. З іншого – дослідник змушений погоджувати свою роботу з героєм, що, тим самим, обмежує право на сміливі припущення, гіпотези.

Коли ж особистість відійшла у вічність, з'являється часова дистанція. Вона уможлиблює тверезо осмислити її облік, креативну спадщину. Інтерпретатор отримує доступ до архівів, ознайомлюється зі спогадами людей, причетних маестро, аналізує розмаїті персонологічні описи й т.д. Такий погляд допускає два варіанти побудови біографії. Перший – митець «канонізується», негативні риси замовчуються, генерується ідеальний образ. Ці зразки звичні для радянського періоду, коли історія маестро уникала фактів, не гармонізованих з бездоганним силуетом (автор тлумачився ідентичним власним опусами, тому буття мало мати таку ж досконалу форму і зміст). Другий – метр постає перед нами звичайною людиною, наділеною слабкостями, вадами, однак своєю практикою досягає духовних висот.

Нині поширений останній тип літопису, де, іноді, навіть занадто випукло й

перебільшено озвучуються недоліки діяча, тим самим, він маргіналізується, онтологічна доктрина стає доступною різним верстам реципієнтів. Означена ситуація ілюструє постмодерністську культуру, що характеризується зниження високої етико-естетичної планки, міксування академічного й естрадного, елітарного й низьковартісного тощо. Герою творчої біографії в XXI столітті вже не обов'язково бути унікальним майстром, важливо володіти якостями, які йдуть в розріз традиціям, епатують, руйнують стереотипи, канони й т.д.

Вищезазначене приводить нас до висновку: кожна епоха, відповідно власним постулатам, цінностям кристалізує ідеальний облік митця. Суголосно соціальним запитам часу дослідник обирає (свідомо чи інтуїтивно) суб'єкт опису, котрий може представляти різноманітну добу. При конструюванні життєпису акцент виставлятиметься на аспектах, актуальних для науковця і його доби. Тому персонаж, з одного боку, – самостійна одиниця, з іншого – існування його через хроніки визначається світоглядом критика.

Автор оповіді пропонує модель образу маестро, вона зафіксована незмінною вербальною формою, демонструє відносно стабільну художню (наукову) категорію. Проте біографічний текст знаходиться у позачасовому континуумі, звернений водночас до історії героя, конкретної країни (де проживав метр), її матеріальних, духовних здобутків, творця й реципієнта. Вчений тільки тоді зможе адекватно реставрувати картину буття метра, коли інтегрується в культурну атмосферу, пізнає стиль, почне мислити одними поняттями, спільно відчувати екзистенційні протиріччя.

Літопис головною метою має ознайомлення публіки з онтологією митця. Дослідник вибудовує її так, щоб майбутній читач усвідомив самотність метра. Вже на етапі побудови хронік науковець й уявний адресат комунікують, останній направляє, реалізовує зміст оповіді.

Реципієнт – не одиничний суб'єкт. Кількість людей, які сприймають долю знаної постаті, варіюється різноманітний їх естетичний, моральний, інтелектуальний рівень. Наявність публіки надає жанру динамічності, діалогічності, насичує поліфонією смислів, контекстів і т.д. Розкодування привносить інноваційну інтерпретацію фактів й подій. Це сприяє достеменності осягнення креативної персони.

Осмислення життєтворчості майстра спрямовує реципієнта до самопізнання, формує потребу в саморефлексії, самопрезентації, допомагає розумінню філософії буття. Ці чинники роблять літопис засобом еволюції адресата, оскільки він здобуває чималу кількість культурологічної інформації, отримує мотивацію розвитку, черпає сили, ідеї, досвід для вирішення суперечностей.

Центральною ланкою біографії є герой, практика котрого своєрідна, вагома мистецькими зразками. Вона подає імпульс, є першопричиною роботи інтерпретатора, володіє автономним характером. Разом з тим, потрапляючи у поле зору вченого, автоматично йому підпорядковується, а, отримавши словесне трактування, ще підпорядковується публіці. Вони насичують персонажа власним єством, трансформують, відповідно, їх ціннісні орієнтирів. Велика удача й майстерність автора й адресата – не втратити справжній силует діяча. Це можливо, якщо кожна складова цієї тріади самореалізувалася, а, отже, вміє бережливо, відповідально, дотримуючись етики відносин, сприймати неповторність кожної людини.

Висновки. Біографія митця – унікальний феномен, котрий демонструє індивідуальну історію, здобутки, цивілізаційну роль непересічної особистості. Її конструювання – складний механізм, що потребує залучення значного корпусу джерельного, фактологічного матеріалу, розмаїтих поглядів, стратегій гуманітаристики задля експлікації, презентації об'єктивного образу маестро.

Творення літопису вимагає синергії дослідника, героя, реципієнта. Їх монолог, діалог, полілог вибудовується, враховуючи авторсько-адресатну парадигму жанру. Між ними утворюються продуктивні суб'єктні відносини, вони призводять до опанування буття, соціокультурної місії креативної персони. Кожна ланка цього процесу самостійна, проте перший серед рівних – науковець, який організовує добір, спосіб подачі даних, відновлює облік, здійснює текстову презентацію. Персонаж хронік – найбільш стабільна категорія вказаної системи. Він побутує у позачасовому континуумі, спілкується із публікою через власні опуси, однак сприйняти його практику можливо тільки засобом онтологічного тлумачення, імплементованого вченим і реципієнтом. Останній розкодує великий пласт відомостей згідно власного світогляду, актуалізовує надбання метра в сьогоденні.

Завдяки плідній співдії визначеної тріади біографія передає численний об'єм духовної інформації, реставрує постать майстра, сприяє комунікації з поціновувачами таланту різних епох.

Представлена стаття відкриває шляхи подальшого вивчення хронік маестро. Перспективним є осягнення жанру з позиції міжособистісного контактування героя літопису й публіки. Також вагомим може стати аналіз життєпису як форми самопрезентації дослідника.

Література

1. Бондарева О. Є. Нові форми презентації митців як інтелектуальна провокація: проблеми класифікування. *Літературний процес: методологія, імена, традиції*. 2020. №16. С. 6 – 15.
2. Бугаєва О.В. Біографія митця в українській гуманітаристиці: сучасні музично-біографічні парадигми. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Київ, 6 – 8 жовтня 2020. Київ, 2020. С. 442 – 445.
3. Вернік Ю.В. Біографічна інформація як об'єкт соціальних комунікацій сучасного суспільства. *Українська біографістика*. 2013. Вип. 10. С. 48 – 60.
4. Злотник О.Й. Комунікативний простір музичного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтв.: 26.00.01 Київ, 2019. 24 с.
5. Еко У. Ім'я рози. Харків: Фоліо, 2007. 575с.
6. Микуланинець Л.М. Біографія як засіб культурної комунікації митця і публіки. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2021. №4. С. 145 – 149.
7. Муратова О.В. Біографія як форма пізнання особистості митця: сутність, аспекти, інтерпретація. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2020. №46. Т. 3. С. 94 – 97.

References

1. Bondareva, O. Ye. (2020). The new forms of artists' presentation as intellectual provocation: classification issues. *Literaturnyj proces: metodologhija, imena, tradyciji*. №16, 6 – 15 [in Ukrainian].
2. Bugaeva, V. O. (2020). Biography of the artist in the Ukrainian humanities: modern musical and biographical paradigms. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Rozvytok bibliotечно-informatsiinoho potentsialu v umovakh tsyfrovizatsii: materialy mizhnar. nauk. konf.* (pp. 442 – 445). Kyiv [in Ukrainian].
3. Vernik Yu. V. (2013). Biographical information as an object of social communications of modern society. *Ukrainska biohrafistyka*, 10, 48 – 60 [in Ukrainian].
4. Zlotnyk O. J. (2019). *Communicative space of musical art of Ukraine of the end of XX - the beginning of XXI century*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyjiv [in Ukrainian].
5. Eko, W. (2007). *Name of the rose: Novel*. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
6. Mykulanyets L. (2021). Biography in the aspect of cultural communication of an artist and audience. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 4, 145 – 149 [in Ukrainian].
7. Muratova O.V. (2020). Biography as an artist's personality cognition form: the essence, aspects and interpretation. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Serija. Filologhija*. №46. Vol. 3, 94 – 97 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.01.2022
Отримано після доопрацювання 12.02.2022
Прийнято до друку 20.02.2022